

RÓBERT LETZ*

Cyrilo-metodská tradícia a Andrej Hlinka

LETZ, R.: The Cyril and Methodius Tradition and Andrej Hlinka. *Slavica Slovaca*, 59, 2024, No 1, pp. 33-44 (Bratislava).

Andrej Hlinka (1864–1938), a Roman Catholic priest, as a prominent personality of the Slovak political and religious life, identified himself with the Cyril and Methodius reverence and tradition. He considered it an important element of the Slovak and Slavic religious and national identity. He showed his reverence for Cyril and Methodius by participating in pilgrimages and congresses held in the Moravian town Velehrad. Hlinka spread the Cyril and Methodius cult despite the opposition of the Hungarian church hierarchy. After the establishment of the Czechoslovak Republic in 1919, he organized the central Cyril and Methodius festivities in Slovakia. He considered the Cyril and Methodius cult to be the orthodox cult which, in union with the Catholic Church, could overcome the onslaught of secularism and sects.

Cyril and Methodius tradition and cult, Slovak personalities, Andrej Hlinka, religious and national identity and conflicts

Andrej Hlinka (27. september 1864 Černová – 16. august 1938 Ružomberok) patrí k výrazným osobnostiam moderných slovenských dejín, ktoré prepájajú 19. a 20. storočie. K pomerne málo prebádaným témam z jeho života a diela patrí jeho vzťah k cyrilo-metodskej tradícii. A. Hlinka sa narodil a vyrastal 60. – 80. rokoch 19. storočia, v čase oživej cyrilo-metodskej tradície, ktorá sa niesla v znamení slávnosti 1000. výročia príchodu sv. Konštantína – Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu, pokračovala spomienkou na 1000. výročie úmrtia sv. Konštantína – Cyrila spomienkou na 1000. výročie úmrtia sv. Metoda. V tom čase už bola otázka cyrilo-metodskej tradície dôležitým kultúrno-národným identifikačným znakom slovanských národov, osobitne v strednej Európe. Cyrilo-metodská tradícia a z nej vychádzajúca cyrilo-metodská idea v sebe ukrývala významný náboženský, kultúrny a politický potenciál.

Na Slovensku sa nemohla cyrilo-metodská tradícia systematickejšie rozvíjať ako napríklad v Chorvátsku, hoci obidve teritóriá boli súčasťou Uhorského kráľovstva. Neporovnateľne lepšie podmienky pre rozvíjanie cyrilo-metodskej tradície boli v Slovinsku, alebo v českých krajinách, kde sv. Cyril a Metod patrili od polovice 14. storočia k zemským patrónom. Pritom české krajiny a Slovinsko boli súčasťou Rakúska a teda Habsburskej monarchie. Cyrilo-metodské slávnosti v roku 1863 boli akýmsi vrcholom a súčasne aj zenitom pri pokuse viac udomáčniť a zoficiálniť cyrilo-metodskú tradíciu na Slovensku. Maďarizačné snahy znemožnili slobodný rozvoj tejto tradície a sťažili Slovákom, aby sa s ňou jednoznačnejšie identifikovali. Nositelia veľkomadžarskej štátnej doktríny v Uhorsku videli v cyrilo-metodskej tradícii súčasť panslavistickej agitácie a zároveň aj prekážku v asimilačnej politike, zameranej na Slovákov. Vzhľadom na náboženský rozmer cyrilo-metodskej tradície potrebovali na jej eliminovanie podporu katolíckej cirkvi v Uhorsku, najmä cirkevnej hierarchie. Túto podporu aj do istej miery dostávali.¹ V takýchto pomeroch nebolo možné, aby sa na Slo-

* prof. PhDr. Róbert Letz, CSc., Katedra histórie a didaktiky dejepisu, Pedagogická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Šoltésovej ulica č. 4, Bratislava 811 08.

¹ Mésároš, J.: Cyrilometodská tradícia v slovenskom národnom obrodení. In: Mésároš, J. (zost.): *Zložitie hľadanie pravdy o slovenských dejinách*. Bratislava: VEDA, 2004, s. 52-53.

vensku aj napriek historickému a kultúrnemu potenciálu (Nitra, Devín, Bratislava) vytvorilo miesto, ktoré by sa stalo živým centrom a zároveň reprezentačným miestom cyrilo-metodskej tradície a idey. Slováci boli pri manifestovaní cyrilo-metodskej tradície odkázaní na moravský Velehrad. K oživeniu cyrilo-metodských pútí na Velehrad so silným slovanským akcentom dochádzalo od 50. rokov 19. storočia. Masový rozmer dosiahli od cyrilo-metodského jubilea v roku 1863. Vo väčšom meradle sem začali prichádzať púte zo Slovenska, vedené kňazmi. Tieto púte však nemohli byť slobodne organizované. Putovaniu na Velehrad sa kládli prekážky zo strany uhorských štátnych úradov a niektorých biskupov. Dostať sa na Velehrad bolo pre Slovákov aj v ďalších rokoch vecou veľkej osobnej odvahy a šťastia.² Situácia sa stávala čoraz nepriaznivejšou od 90. rokov 19. storočia a slovenská návštevnosť Velehradu dramaticky klesla. Okrem objektívnych prekážok vytvorených maďarizáciou tu bola aj subjektívna prekážka – absencia hlbšie zakoreneného cyrilo-metodského kultu medzi slovenskými rímskokatolíckymi, ktorý by viac mobilizoval veriacich, ale aj určitá ľahostajnosť a slabá organizovanosť slovenských katolíkov. Práve túto črtu kritizovali *Katolícke noviny* v roku 1899: „*Tisíce je nás oduševnených, povedomých slovenských katolíkov a len v tak malom počte sme sa u kolísky slavianskeho katolíctva zhromaždili! Čo je toho príčina? To, že nie sme zriadení, že neúčinkujeme jednomyselne, že sily svoje maríme na všelijaké malichernosti a nesústreďujeme ich. To, že sa verejne ostýchame vyznať, že sme duševné dietky sv. Cyrila a Metoda, že sme vierozvestami ľudu slovenského... Susedia sme Velehradu, ale aby sme jeho velebnosť vidieť nemuseli, oči zatvárame, chrbát mo obraciame; lúče čistého katolíctva nás odtiaľ ohrievajú, ale my sa ľadom obkladáme, aby sme ich teplotu necítili.*“³

Hlinka sa s najväčšou pravdepodobnosťou stretol s cyrilo-metodskou tradíciou počas štúdií na piaristickom gymnázium v Ružomberku v rokoch 1877–1881. Gymnázium slúžilo maďarizácii, ale Hlinka v meste navštevoval svojho vzdialeného príbuzného, Ružomberčana a národne uvedomelého Slováka Karola Krčméryho (1826 – 1902), otca známeho slovenského jazykovedca a pedagóga Karola Krčméryho (1859–1949). Karol Krčméry st. ho oboznámil so slovenskou literatúrou a dejinami. K. Krčméry s ním diskutoval a poskytol mu slovenskú literatúru, noviny a časopisy. Pod jeho vplyvom sa v Hlinkovi rozvinulo slovenské národné povedomie.⁴ Túto skutočnosť potvrdil sám Hlinka: „*My, mladšia generácia sme sa naučili u Krčmérych lásky k rodu a slovenčine... Ja som celé zimné večierky trávil u náš starého Krčméryho za päť rokov ako malý normalista a gymnazista. Päť rokov som býval u jeho sestry a denne zachádzal na večierky a priadky do Krčmérych, kde som hltal starého pána výklady a slová.*“⁵ V roku 1880, práve keď Hlinka navštevoval tretí ročník nižšieho gymnázia, pápež Lev XIII. vydal encykliku *Grande munus*, v ktorej vyzdvihol historický a aktuálny význam sv. Cyrila a Metoda pri zjednotení katolíckej cirkvi s pravoslávными cirkvami. Je isté, že Hlinka sa s touto encyklikou oboznámil. Po absolvovaní vyššieho katolíckeho gymnázia v Levoči študoval teológiu v diecéznom seminári v Spišskej Kapitule. Hlinka pociťoval ako krivdu, keď predstavení seminára obmedzili bohoslovcov možnosť po slovensky sa rozprávať na dva dni v týždni. Keď vznikol maďarský literárny krúžok pre bohoslovcov, Hlinka požadoval, aby vznikol aj slovenský.⁶ Hlinka sa učil slovenskú gramatiku a osvojil si abúku, aby mohol čítať po rusky. Cez prázdniny sa bohoslovci navštevovali a najradšej chodievali k A. Hlinkovi do jeho

² Hudec, P.: Slováci na Velehrade 1863 – 1938. In: Slovania: téma aktuálna (Zborník príspevkov z vedeckej konferencie. Forum Slavica 2009 v Nitre). Nitra, 2009, s. 4. <https://www.slavica.sk/forum-slavica/forum-slavica-2009>. [citované dňa 10. 10. 2023].

³ Katolícke noviny, 20. 8. 1899, r. 50, č. 16, s. 124.

⁴ Sidor, K.: Andrej Hlinka (1864–1926). Bratislava: Kníhtlačiareň sv. Andreja, 1934, s. 13.

⁵ Hlinka, A.: Senátor Dr. Karol Krčméry 70 ročný. In: Slovák, 29. 11. 1929, r. 11, č. 271, s. 2.

⁶ Sidor, K.: Andrej Hlinka (1864–1926), c. d., s. 13.

rodnej obce Černová. Imponovala im jeho veselá povaha a hlboké národné presvedčenie. Stretnutia sa nezaobišli bez spevu rôznych slovenských národných piesní.⁷ Predstavení seminára v treťom ročníku hodnotili Hlinku s poznámkou, že má náklonnosť k slavizmu.⁸ Po prijatí kňazskej vysviacky v roku 1889 Hlinka pôsobil v pastoračii v obciach Zákamenné – Klin, Liptovské Kľačany, Tvrdošín a napokon v roku 1892 sa stal farárom v Liptovských Sliačoch. Tento moment bol zlomový pre jeho ďalší život, pretože vlastná fara mu umožnila viac a samostatnejšie sa angažovať vo verejných veciach. Hlinka si našiel cestu k verejnému prihláseniu sa k cyrilo-metodskej tradícii účasťou na púti do moravského Velehradu, ktorý bol pokladaný za stredisko cyrilo-metodskej úcty. Podľa niektorých zdrojov putoval na Velehrad už v roku 1891, keď bol založený spolok Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje.⁹ Toto tvrdenie vychádza z nepresného vyjadrenia samotného Hlinku, ktorý si s väčším časovým odstupom počas púte na Velehrad v roku 1921 zaspomínal, ako kedysi putoval na Velehrad spolu s Karolom Kmeľkom a Jozefom Budayom, keď boli ešte bohoslovci.¹⁰ Hlinka však v roku 1891 už nebol bohoslovcem. Navyše s J. Budayom sa Hlinka osobne prvý raz stretol až v roku 1899, keď ho Buday po svojej kňazskej vysviacke vyhľadal na národných slávnostiach v Turčianskom Sv. Martine.¹¹ V skutočnosti putoval Hlinka na Velehrad prvý raz v roku 1899. A. Hlinka napriek nepriazni uhorských štátnych úradov a cirkevnej vrchnosti ako zodpovedný redaktor *Ludových novín* uverejnil výzvu pod názvom *Sursum corda!*, adresovanú slovenským katolíckym kňazom, aby sa zúčastnili púte na Velehrad, organizovanej Ústrední jednotou česko-slovanských bohoslovců 1. až 3. augusta 1899: „*Áno, hore srdcia, oltárni bratia! Zaleťme si ta, kde sídlil niekedy náš ideál, náš vzor, spoločný otec: sv. Metod. Poďme na posvätné miesto sv. Velehradu, kde duch načerpá síl k novým bojom, kde srdce otužne k budúcim súbojom! Dnes je potrebné posilnenie! Všade sme zaznávaní, všade sa nám ubližuje a utíha. Poďme teda ta, na posvätnú pôdu, ktorá dodá ohňa, dá zmužilosti rozpáliť sa k boji proti nepriateľom križa Kristovho!... Odbehňme teda, drahí bratia oltárni, na deň-dva na posvätné miesto Velehradu. Zaleťme ta, kde nám českí bratia milý pôžitok chystajú. Tam otužne viera, tam zosilní nádej, rozplamení láska; láska tá nebeská, jež prameňom je sám Boh a ktorá je znášavivá, trpezlivá a obetivá; tá láska, ktorá nehľadá to, čo je svoje, ale Kristovo. Ta, do stredy katolíckeho slovanského centra! Ta volá nás bratská láska slovami: „Důfame, že tiež mnoho tatranských bratov zavíta od stredy katolíckeho Slavianstva, aby takto pomaly sa priadla niť česko-slovanskej duševnej jednoty.“ Pri tejto príležitosti dňa 1. augusta bude spoločná schôdzka Apoštolátu sv. Cyrila a Metoda, ako aj schôdzka Nového života.*“¹² Z uvedeného textu vyplýva, že Hlinka považoval Velehrad za dvojaký prameň: prameň posilnenia viery a prameň posilnenia národného povedomia. Signifikantné a plné emotívnosti je Hlinkove vyjadrenie vzťahu k sv. Metodovi, ktorého nazýva ideálom, vzorom a spoločným otcom. Je to vôbec prvé známe Hlinkove vyjadrenie, vzťahujúce sa k solúnskym bratom. Pri tejto prvej púti A. Hlinku na Velehrad je potrebné zdôrazniť, že Hlinka vystupoval v mene Ústrední jednoty česko-slovanských bohoslovců. Znamená to, že s týmto spolkom udržiaval kontakty aj predtým. Púť a akadémia Ústrední jednoty česko-slovanských bohoslovců sa konala v určenom termíne. Hlinka ako reminiscenciu na túto udalosť napísal do *Ludových novín* sériu článkov pod názvom *Dojmy z posvätného Velehradu*.¹³

⁷ Sidor, K.: Andrej Hlinka (1864–1926), c. d., s. 21.

⁸ Sidor, K.: Andrej Hlinka (1864–1926), c. d., s. 19.

⁹ Hudec, P.: Slováci na Velehradě 1863–1938, c. d., s. 5.

¹⁰ Našinec, 7. 7. 1921, r. 57, č. 152, s. 1; Cinek, F.: Arcibiskup dr. Antonín Stojan. Život a dílo. Olomouc: Lidové knižkupectví, 1933, s. 992.

¹¹ Buday, J.: Moje rozpomienky na Hlinku. In: Slovák, 27. 9. 1934, r. 16, č. 219, s. 4.

¹² Hlinka, A.: Sursum corda! In: Ludové noviny, 28. 7. 1899, r. 3, č. 31, s. 248.

¹³ Hlinka, A.: Dojmy z posvätného Velehradu. In: Ludové noviny, 25. 8. 1899, r. 3, č. 35, s. 276; 1. 9. 1899, č. 36, s. 284–285; 8. 9. 1899, č. 37, s. 292–293; 22. 9. 1899, č. 39, s. 310–311; 6. 10. 1899, č. 41, s. 324–325; 27. 10. 1899, č. 44, s. 349–350.

V prvom sa vyznal k svojmu vzťahu k sv. Cyrilovi a Metodovi a vôbec motivácii púte na Velehrad: „*Dávno som túžil poznať svätú zem šliapanú apoštolmi slavianskymi Cyrilom a Metodom... Vybral som sa tedy v nejakom sviatočnom naladení k nášmu slovanskému Betlehemu. Dvojaký úmysel ma viedol na tejto púti: vzdať hold detinskej úcty posvätnnej pamäti apoštolom Cyrilovi a Metodovi a oboznámiť sa s bratmi Čechmi. Chcel som vidieť, čo otužuje české kňazstvo v ušľachtilej práci za cirkev a národ. Chcel som sa z prvého prameňa napiť.*“¹⁴ Kontakt s českým katolíckym prostredím udržiaval Hlinka zrejme od roku 1894. Dňa 2. novembra 1894 zasiahol jeho farnosť Liptovské Sliače požiar, ktorý zničil veľkú časť obce. Hlinka sa obrátil na českých katolíkov otvoreným listom o pomoc. Jeho výzva dosiahla nečakaný ohlas.¹⁵ Požiar obce sa opakoval o päť rokov neskôr 20. júna 1899 a aj vtedy sa Hlinka obrátil s prosbou o pomoc na českú katolícku verejnosť.¹⁶ Je pravdepodobné, že jedným z motívov jeho osobnej účasti na púti na Velehrad bola vďačnosť za pomoc v prospech pohorelcov z Liptovských Sliačov.

Hlinka sa dopravil na Moravu vlakom a potom z Uherského Hradišťa pokračoval pešo s pútnickou palicou v ruke na Velehrad. Bol plný dojemov, keď po hodine chôdze v údolí uvidel Velehrad: „*Tedy spatril som Ťa, posvätné miesto! City oživil v srdci a my vítali sme v duchu svätú túto pôdu; vítaj ty miesto, kde naša tupená reč je vyvýšená na tú hodnotu, že môže sa menovať svätou. Ved' na tomto mieste v našej dnes tupenej a v mnohom i od kňazov odhadzovanej materčine naši apoštolovia Cyril a Metod konali sväte obrady! Tu peli svätí mužovia, bratia zo Solúna, rodným jazykom chválu Pána... Tu písali sväte knihy pre našich praotcov, v našej sladkej reči.*“¹⁷ A. Hlinka sa dostal do Velehradu 1. augusta 1899 a ešte sa zúčastnil na prednáškach v rámci valného zhromaždenia Apoštolátu sv. Cyrila a Metoda. Za Slovákov tu aktívne vystúpili redaktor *Katolíckych novín* a podpredseda Spolku sv. Vojtecha Martin Kollár a Karol Kmeťko, novokňaz, kaplán v Bošácej v Nitrianskej diecéze.¹⁸ K. Kmeťko sa vo svojom pozdravom prejave vyjadril: „*Zbožnosť udržuje jedině slovenský lid, jehož život jest životem kříže, ale doufá v Pána Boha, jenž ponížené vyvyšuje. Prosí, abychom na lid slovenský nezapomínali, zaň se pomodlili, jako on modlí se za nás.*“¹⁹ M. Kollár sa vo svojom prejave vyjadril: „*Slováci čítají se k národu cyrilometodějskému, zachovali dosud řeč i víru cyrilometodějskou. Ličí poměry na uherském Slovensku podle svých zkušeností z duchovní správy. Prosí o pomoc a podporu modlitbou pro slovenský lid, jemuž cizí řeč vnucují do školy i chrámu. Prosí, aby Apoštolát se modlil o to, aby slovenský lid dostal horlivé kněze.*“²⁰ Na valnom zhromaždení Apoštolátu sv. Cyrila a Metoda Hlinka nehral aktívnu úlohu. Po jeho skončení sa s spolu s ostatnými účastníkmi pobral do velehradského chrámu, kde si vyžiadal dovoľenie, aby mohol slúžiť svätú omšu na oltári zasvätenom sv. Cyrilovi. V Hlinkovi zanechala svätá omša hlboké dojmy o duchovnom a kultúrnom význame misie sv. Cyrila a Metoda: „*Tešil som sa v duši. Kdeby aj nie? Tu na tomto mieste môcť sa modliť za svoj ľud, takého šťastia sa mi sotva kedy viac dostane. Ťahal som paralelu medzi našimi pomermi a týmito. V duchu preletelo hlavou mojou tisíc liet, kde sv. Apoštolovia opustili všetko, aby všetkých Kristovi získali. Videl som ich v duchu, ako sa učia novému jazyku, aby mohli učiť druhých. Zaplakal som horko. A dnes?*

¹⁴ Hlinka, A.: Dojmy z posvätného Velehradu. In: *Ľudové noviny*, 25. 8. 1899, r. 3, č. 35, s. 276.

¹⁵ Prosba ze Slovenska. In: *Čech*, 20. 11. 1894, r. 26, č. 265, s. 1.

¹⁶ Hlinka, A.: Drahí bratia! In: *Katolícké listy*, 7. 7. 1899, r. 3, č. 185, s. 6. Bližšie o požiaroch v Liptovských Sliačoch pozri: Letz, R. (ed.): Články Andreja Hlinku o požiaroch v obci Liptovské Sliače v roku 1899. In: *Verbum historiae*, 2022, r. 10, č. 2, s. 179-185.

¹⁷ Hlinka, A.: Dojmy z posvätného Velehradu. In: *Ľudové noviny*, 1. 9. 1899, r. 3, č. 36, s. 284.

¹⁸ V staršej českej publikácii sa nesprávne uvádza meno Karola Kmeťka ako Karol Medek. Cinek, F.: Arcibiskup dr. Antonín Stojan, s. 417.

¹⁹ Cinek, F.: Arcibiskup dr. Antonín Stojan, c. d., s. 417-418.

²⁰ Cinek, F.: Arcibiskup dr. Antonín Stojan, c. d., s. 418.

*Tento jazyk je vyhánaný zo škôl a čo je smrteľný hriech i zo seminárov. Biskupi – nástupci apoštolov Cyrila a Metoda – dedičia tej istej viery prenasledujú slovenčinu... Videl som v duchu pápežský list Grande munus = veľký dar, kde pápež Lev XIII. pamiatke sv. apoštolom Cyrilovi a Metodovi venuje celú svoju výrečnosť.*²¹ Po skončení bohoslužieb a obede nasledovala spoločná návšteva kaplnky Cyrilka, kde mal prejav o živote sv. Cyrila a Metoda správca velehradskej farnosti Antonín Rejzek SJ. Prítomní, medzi nimi aj A. Hlinka, dostali možnosť po ukončení prejavu na znak úcty pobožkať relikvie sv. Cyrila.²² Nasledovala podrobná prehliadka velehradského pútnického chrámu so zasväteným výkladom. Večer sa konala akadémia Ústrední jednoty česko-slovanských bohoslovců, kde Hlinku zvolili za jedného z troch čestných predsedov. Za výkonného predsedu bol zvolený známy moravský katolícky kňaz a propagátor cyrilo-metodskej úcty Antonín Cyril Stojan. Hlinka v pozdravnom prejave vyhlásil: „*Cítím mezi vámi, bratři Čechové, tu svou malost slovenskou. Dobře vím, že zvolen jsem byl za předsedu jen proto, abych byl poctěn jako bratr Slovák, aby nám byl dán impuls a iniciativa ke zdárné činnosti a statečnému boji za práva národa a řeči mateřské. A v tomto boji stůjte při nás, bratři, a neříkejte pouze ‚nedajte sa, Slováci‘, ale nedajte nás, bratři Čechové.*“²³ Na druhý deň akadémia pokračovala bohoslužbami, prednáškami a kultúrnym programom. Po skončení týchto podujatí bol Hlinka poverený, aby dal všetkým prítomným záverečné požehnanie pred odchodom. Celkovo sa v roku 1899 na rôznych akciách vo Velehrade zúčastnilo iba sedem Slovákov (päť kňazov, jeden advokát a jeden bohoslovec).²⁴

Hlinka sa vracal z Velehradu domov posilnený. Dôslednejšie si uvedomil dôležitosť cyrilo-metodskej tradície a úcty v procese zblíženia a vzájomného poznania slovanských a českých katolíkov a vôbec slovanských katolíkov a kresťanov. Prvý raz sa zúčastnil väčšieho medzinárodného podujatia, kde sa mal možnosť stretnúť s predstaviteľmi rôznych slovanských národov. Súčasne si väčšmi uvedomil dôležitosť a aktuálnosť cyrilo-metodskej tradície a úcty v slovenskom národnom živote. Aktivizmus a efektívna spolková organizovanosť českých katolíkov ho podnietila k úvahám o tom, ako zlepšiť postavenie slovanských katolíkov. Účasť na púti a akadémii Ústrední jednoty česko-slovanských bohoslovců vo Velehrade bola pre Hlinku silným duchovným a emocionálnym zážitkom, impulzom pre jeho ďalšiu činnosť. Osobne sa stretol s významnými českými katolíckymi osobnosťami a propagátormi cyrilo-metodskej úcty A. C. Stojanom, Karlom Dostálom Lutínovom a Aloisom Kolískom.²⁵ Hlinka odchádzal z Velehradu s predsavzatím, že sa tam v budúcnosti vráti: „*S dojmy, že kto raz bol na Velehrade, druhý raz sa zas doň tiahnuť bude, opustil som sesterskú Moravu, kolísku nášho novozrodenia kresťanského.*“²⁶ Svoje predsavzatie však uskutočnil neskôr, v roku 1907. Nedá sa vylúčiť, že putoval na Velehrad aj v rokoch 1900 – 1906, ale chýbajú k tomu doklady. Navyše vzhľadom na prenasledovanie uhorskými úradmi sa mená slovanských osobností, prichádzajúcich na Velehrad niekedy zámerne tajili a nezverejňovali v tlači.²⁷

Dôležitým aktom, kde A. Hlinka prejavil svoju cyrilo-metodskú úctu bolo vydanie modlitebnej knižky a katolíckeho spevníka *Nábožný kresťan*. Prvé vydanie vyšlo v roku 1906, ďalšie v rokoch 1911, 1912, 1917. Do každého zaradil modlitbu na sviatok sv. Cyrila a Metoda. V roku 1911 vydal spevník a modlitebnú knižku pod názvom *Nábožné katolícke dieťa*. Aj do nej zaradil

²¹ Hlinka, A.: Dojmy z posvätného Velehradu. In: *Ludové noviny*, 1. 9. 1899, r. 3, č. 36, s. 285.

²² Hlinka, A.: Dojmy z posvätného Velehradu. In: *Ludové noviny*, 8. 9. 1899, r. 3, č. 37, s. 292.

²³ Pavlíček, F.: Zpráva o schůzi bohoslovců českoslovanských na Velehradě. In: *Museum*, 1900, r. 34, s. 81-82.

²⁴ Z Velehradu. In: *Katolícké noviny*, 20. 8. 1899, r. 50, č. 16, s. 124.

²⁵ Cinek, F.: Arcibiskup dr. Antonín Stojan, c. d., s. 420. Okrem týchto osobností ešte pred Prvou svetovou vojnou poznal na Velehrade napríklad Františka Kordača, Jana Šrámka a Mořica Hrubana.

²⁶ Hlinka, A.: Dojmy z posvätného Velehradu. In: *Ludové noviny*, 27. 10. 1899, r. 3, č. 44, s. 350.

²⁷ Cinek, F.: Arcibiskup dr. Antonín Stojan, c. d., s. 423.

modlitbu na sviatok sv. Cyrila a Metoda.

Od prvej Hlinkovej návštevy Velehradu až do roku 1907, keď máme doklady o druhej návšteve tohto miesta, uplynulo osem rokov. Počas tohto obdobia sa v Hlinkovom živote veľa zmenilo. V roku 1905 sa stal farárom v Ružomberku a patril k spoluzakladateľom Slovenskej ľudovej strany. Po roku pôsobenia vo farnosti ho spišský biskup Alexander Párvy suspendoval. Nasledovalo jeho odsúdenie za údajné poburovanie proti maďarskej národnosti a vyzývanie na páchanie trestných činov. Dôvodom bolo jeho angažovanie v predvolebnej kampani.

V júni 1907 sa Hlinka po svojej ceste do Ríma, ktorú podnikol vo veci svojej suspenzie už nevrátil na Slovensko, ale pricestoval na Moravu do Hodonína. Prijal tu čestný protektorát nad výstavou moravských výtvarníkov, ktorú zorganizoval A. Kolisek, profesor na tamjšej reálke. Hlinku priťahoval Velehrad, kde bolo na koniec júla 1907 naplánovaných niekoľko významných podujatí. V dňoch 24. – 26. júla 1907 sa tu konal prvý unionistický zjazd. Jeho protektorom bol olomoucký arcibiskup František Bauer. Zjazdu predsedal arcibiskup Andrej Šeptyckij, metropolita I'vovský, hlava ukrajinskej gréckokatolíckej cirkvi. Na zjazde sa zúčastnilo veľa osobností z radov slovanských teológov, politikov, novinárov a publicistov. Hlinka verejne vystúpil po prednáškach A. Šeptyckého, A. C. Stojana a Jana Schneidera. Poslední dvaja rečníci hovorili o význame spolku Apoštolát sv. Cyrila a Metoda. Hlinka na nich nadviazal a vyjadril sa, že si želá rozšírenie Apoštolátu aj na Slovensku. Potom rozoberal „*neutešené poměry náboženské mezi katolíky na Slovensku*.“²⁸ Hlinka ostal na Velehrade aj po skončení prvého unionistického zjazdu, pretože v dňoch 27. a 28. júla 1907 sa konalo každoročné valné zhromaždenie Apoštolátu sv. Cyrila a Metoda. Začalo sprievodom od Cyrilly, ktorý viedol apoštolský vikár v Sofii a Plovdive, arcibiskup, kapucín Roberto Menini. Nasledoval všeslovanský večer U Heroldov. Hlinka sa už na začiatku večera stal stredobodom pozornosti. Zástupca Rusínov Teodor Ležohubskij predniesol pozdravný prejav na „*slovenského mučenika P. Hlinku – Slováctví žalářování heroové budou čítáni k lidem o Slovanstvo vůbec zasloužilým*.“²⁹ Hlinka na tento prejav odpovedal „*ohnivou promluvou: Žalářem k svobodě půjdou neohroženě Slováci*.“³⁰ Večer sa skončil slávnostnými pobožnosťami. Samotné valné zhromaždenie sa konalo v nedeľu 28. júla. Predchádzali mu bohoslužby, ktoré slúžili arcibiskupi Menini a Šeptyckij. Obaja cirkevní hodnostári potom zaujali čestné miesta na tribúne. Zišlo sa zišlo až 5000 účastníkov. Vystúpilo viacero osobností slovanského duchovného života, medzi ktorými nechýbal A. Hlinka. Vo svojej „*vzletné řeči líčil budoucí úlohu sjednocených katolických Slovanů, kteří někdy obrodí a objarí zpohanštěnou Evropu*.“³¹ Záverečnú sv. omšu slúžil český benediktín, známy katolícky spisovateľ a redaktor Pavel Julius Vychodil. Asistoval mu A. Hlinka a štyria českí kňazi.³² A. Hlinka sa aktívne zúčastnil aj ďalšej, v poradí tretej akcie na Velehrade – púte, zjazdu a akademie, ktoré v dňoch 29. a 30. júla 1907 tradične usporiadala Ústřední jednota česko-slovanských bohoslovců. Ešte pred začatím večernej púte 29. júla prítomní slovanskí bohoslovci a akademici usporiadali búrlivé ovácie A. Hlinkovi, ktorí sem prišiel s početnejšou skupinou Slovákov.³³ Púť, na ktorej sa zišlo 300 bohoslovcov a akademikov, sa začala od cyrilky.³⁴ Pri hlavnej bráne pútnického chrámu pozdravil pútnikov kanonik Jan Pospíšil, obklopený kňazmi Spoločnosti Ježišovej. Slávnostným

²⁸ Cinek, F.: Arcibiskup dr. Antonín Stojan, c. d., s. 555.

²⁹ Našinec, 31. 7. 1907, r. 43, č. 88, s. 1.

³⁰ Našinec, 31. 7. 1907, r. 43, č. 88, s. 1.

³¹ Cinek, F.: Arcibiskup dr. Antonín Stojan, c. d., s. 561.

³² Cinek, F.: Arcibiskup dr. Antonín Stojan, c. d., s. 561.

³³ Cinek, F.: Arcibiskup dr. Antonín Stojan, c. d., s. 561.

³⁴ Našinec, 31. 7. 1907, r. 43, č. 88, s. 3.

kazateľom bol jezuitský páter Leopold Škarek. Po požehnaní sa pútnici pobrali do dvorany za spevu piesne *Hospodine pomiluj ny*. Nasledovala akadémia. Za jej čestného predsedu bol zvolený kanonik J. Pospíšil. A. Hlinka bol zvolený za člena predsedníctva. Výkonným predsedom sa stal tradične A. C. Stojan.³⁵ S prejavom vystúpil slovenský katolícky kňaz František Hornáček, dlhoročný návštevník Velehradu. Po ňom, sprevádzaný dlhým potleskom, vystúpil s prejavom A. Hlinka. Hovoril za úplného ticha a napätej pozornosti poslucháčov. „*Slova jeho plná trpké bolesti a stesku na nesmiřitelné, nemilosrdné odpůrce budí netajený zájem s mluvčím. Chvillemi propuká zjevná nespokojenost nad počínáním si vládních kruhů maďarských vůči Slovákům. Za pohnuté nálady končí svůj dík upřímným projevem oddanosti a lásky k účastníkům velehradského sjezdu, mezi něž přichází načerpat síly a osvěžení k novým bojům.*“³⁶ Označil sa za hlas volajúceho na púšti v prospech svornosť Slovanstva, pričom predpovedal skvelú budúcnosť Slovanov.³⁷ Posledné slová Hlinkovho prejavu sa stratili v búrlivom potlesku a volaní, ktoré upokojilo až opakované zvonenie.³⁸ Z opisu atmosféry vyplýva, že Hlinka sa prezentoval ako výborný rečník, ktorý dokáže upútať pozornosť poslucháčov a vyvolať v nich emócie. Hlinkov pobyt na Velehrade v roku 1907 vzbudzoval všeobecnú pozornosť. Ukázalo sa, že Hlinka je všeobecne známou osobnosťou, rešpektovanou predstaviteľmi slovanských národov, hlásiacich sa k národnej myšlienke, slovanskej myšlienke a cyrilo-metodskej úcte a tradícii. Hlinkova popularita bola daná nielen jeho suspenziou biskupom Párvym, ktorá sa vnímala ako národnostne motivovaný nepriaznivý akt voči Slovákom na cirkevnej pôde, ale najmä pre jeho nepoddajnosťou a snahu obhájiť verejne svoju pravdu.

V súvislosti s cestou na Moravu sa Hlinka stal terčom útokov časti maďarskej tlače. Orgán Uhorskej ľudovej strany *Alkotmány* ho obvinil z napomáhania luteránskym snahám. Hlinka sa bránil v osobitnom článku, v ktorom kritizoval falošné pohodlné vlastenectvo bez obety a za výhody. Zdôraznil autenticitosť Slovákov ako národa a spätosť ich kultúry s cyrilo-metodskou tradíciou: „*Ja viem, že plemeno naše, že národ náš privedený je do sveta kultúrneho svätým evanjeliumom, hlásaným solúnskymi bratmi, sv. Cyrilom a Metodom, našimi to apoštolmi, ktorých naši biskupi po tichu a nebadane odtiskujú... Ja viem, že Logos – Slovo priniesli mojim praotcom svätý Cyril a Metod a preto som im večne povďačný, a budem tým trebárs ma stokrát budete denunciovať z kacírstva, sektárstva a bludárstva. Můžete vy Vichingovia nás denuncovať, že našimi snahami a našou politikou slúžime ,luteránskym snahám‘ – my na Moravu k hrobu nášho apoštola chodiť budeme.*“³⁹

V polovici októbra 1907 začal Hlinka na pozvanie svojho priateľa A. Kolíska prednáškové turné po Morave a Čechách o kultúrnych pomeroch na Slovensku. Zastihla ho tu správa o tragickej strelbe v Černovej, kde pri pokuse o násilnú posviacku novostavby chrámu uhorskí žandári zastrelili 15 dedinčanov. Cez túto udalosť sa Hlinka stal najznámejšou slovenskou osobnosťou, ktorá zosobňovala národnostný útlak Slovákov. Od konca novembra 1907 do februára 1910 si odpýkával trest. Počas väznenia si na Hlinkove návštevy na Morave a živú cyrilo-metodskú úctu pamätalo veľa moravských a českých kňazov. Preto v mene Jednoty duchovenstva diecése brněnské napísali 24. decembra 1907 list pápežovi Piovi X., v ktorom sa ho zastali v spore s biskupom Párvym a žiadali objektívne posúdenie jeho prípadu, ako jeden z argumentov v prospech

³⁵ Kunka, F.: Zpráva o pouti, schůzi a akademii bohoslovců českoslovanských na posv. Velehradě dne 29. a 30. července 1907. In: Museum, 1908, r. 42, s. 45.

³⁶ Kunka, F.: Zpráva o pouti, schůzi a akademii bohoslovců českoslovanských, c. d., s. 45.

³⁷ Čech, I. 8. 1907, r. 32, č. 207, s. 2.

³⁸ Kunka, F.: Zpráva o pouti, schůzi a akademii bohoslovců českoslovanských, c. d., s. 45.

³⁹ Hlinka, A.: „Hlinka na české půdě“. In: *Ludové noviny*, 16. 8. 1907, r. 58, č. 33, s. 5.

Hlinku uviedli jeho cyrilo-metodskú úctu: „*Farář Hlinka po celé Moravě i za jejími hranicemi v ostatním území národa československého znám jest jako vřelý milovník a obránce svého národa; ze zbožných poutí na Velehrad na Moravě též jako kněz bohabojný a zbožný ctitel sv. apoštolů slovanských Cyrilla a Methoda.*“⁴⁰

Pápež Pius X. 14. marca 1909 nepotvrdil Hlinkovu suspenziu a biskup Párvy ju u bol nútený 8. apríla 1909 zrušiť. Hlinka tak mohol ešte ako väzeň celebrovat' svätú omšu. Po prepustení z väzenia Hlinka nadväzoval prerušené osobné kontakty a obnovil svoje cyrilo-metodské púte na Velehrad. Na Velehrad pricestoval, aby sa v dňoch 30. a 31. júla 1910 zúčastnil valného zhromaždenia Apoštolátu sv. Cyrila a Metoda, ktorý viedol A. C. Stojan. Hlinkova prítomnosť vyvolala radosť účastníkov. Stretol sa tu so svojimi priateľmi a poďakoval im za podporu v čase, keď bol väznený.⁴¹ Hlinka ostal na Velehrade aj na ďalšom podujatí. V dňoch 1. a 2. augusta 1910 sa zúčastnil púte, výročného zjazdu a akademie Ústřední jednoty česko-slovanských bohoslovců. Dňa 1. augusta večer sa asi 150 pútnikov za hlaholu zvonov zhromaždilo pri kaplnke Cyrilla. Zaspievali pieseň *Ejhle, svatý Velehrad už září*. Potom sa v sprievode pobrali do pútnického chrámu, kde si vypočuli prejav jezuitu Alexandra Storka. Účastníci sa potom spoločne odobrali do Slovanského sálu, kde sa konal zjazd. Hlinka bol zvolený za člena čestného predsedníctva. Po odznení viacerých prejavov A. C. Stojan vyzval Hlinku, aby sa ujal slova. Hlinka vo svojom prejave načrtnul pomery na Slovensku: „*Zle se vede lidu pod Tatrami pro lásku k vlasti, kultuře a řeči svojí... Vše pobrali Maďaři, uloupili majetek, školu, řeč, tak že jen víra jim zbývá, a tu jim exekutor nevezme. Oni chodí též na Velehrad, kde apoštolové nám zanechali poklad neocenitelný.*“⁴² V ďalšej časti svojho prejavu Hlinka obhajoval kňazský stav v modernej dobe a vyjadril sa, že „*nás Slovany čeká to apoštolské dědictví.*“⁴³ A. Hlinka sa po odchode z Velehradu ešte zdržal na Morave. Navštívil Olomouc, kde mal prednášku a v nedeľu 9. októbra 1910 posviacku kaplnky sv. Cyrila a Metoda v dedinke Kochavec pri Rokytnici, neďaleko od hraníc so Slovenskom. Posviacku vykonal A. C. Stojan. Hlinka predniesol slávnostnú kázeň. Pre asi 1000 zhromaždených veriacich sa potom konalo ľudové zhromaždenie, na ktorom prehovoril Hlinka. Dôvodom Hlinkovej prítomnosti nebola iba jeho cyrilo-metodská úcta a priateľstvo s A. C. Stojanom, ale aj skutočnosť, že kaplnku postavili tri slovenské rodiny, ktoré sa tam usadili.⁴⁴ Je pravdepodobné, že Hlinka putoval na Velehrad aj v roku 1911, no nemáme o tom údaje. Vieme, že v auguste 1911 sa aktívne zúčastnil 6. všeobecného zjazdu českoslovanských katolíkov v Olomouci. V roku 1912 Hlinka na Velehrad neputoval, no zaslal písomný pozdrav.⁴⁵ Práve v tomto roku dal v čerňovskom chráme Panny Márie Kráľovnej posvätného ruženca inštalovať na čestnom mieste súsošie sv. Cyrila a Metoda, s najväčšou pravdepodobnosťou vytvorené na Morave.⁴⁶ Ani v roku 1913 sa Hlinka púte na Velehrad nezúčastnil, hoci išlo o jubilejnú púť, keď sa pripomínalo 1050. výročie príchodu sv. Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu. Slovákov na Velehrad viedol Ferdiš Juriga a Andrej Cvinček.⁴⁷ Dôvody Hlinkovej neúčasti na tejto púti nepoznáme. Pri príležitosti jubilejného roka 1913, vytvoril český maliar a katolícky kňaz Eduard Neumann rozmerný obraz *Hold Slovanov sv. Cyrilovi a Metodovi*. Toto dielo bolo podrobené už dobovej kritike jednak za

⁴⁰ Obnova, 17. 1. 1908, r. 14, č. 3, s. 7.

⁴¹ Čech, 5. 8. 1910, r. 35, č. 213, s. 4.

⁴² Navrátil, V.: Zpráva o pouti, schůzi a akademii bohoslovců českoslovanských konané dne 1. a 2. srpna 1910 na Velehradě. In: Museum, r. 45, 1911, s. 37.

⁴³ Navrátil, V.: Zpráva o pouti, schůzi a akademii bohoslovců českoslovanských, c.d., s. 37.

⁴⁴ Našinec, 15. 10. 1910, r. 46, č. 236, s. 3; Našinec, 19. 10. 1910, r. 46, č. 239, s. 2.

⁴⁵ Našinec, 30. 7. 1912, r. 48, č. 171, s. 2; Museum, 1913, r. 47, č. 1, s. 149.

⁴⁶ Kostol Panny Márie Kráľovnej posvätného ruženca. Výveska v predsieni kostola. Rukopis.

⁴⁷ Cinek, F.: Arcibiskup dr. Antonín Stojan, c. d., s. 764-766.

historickú nevierohodnosť a za použitie tvári žijúcich osobností. Kľačiaci muž vo valašskom kroji dostal tvár A. C. Stojana, muž oblečený v bielom odevu v skupine vpravo od sv. Metoda sa zasa nápadne podobal na A. Hlinku.⁴⁸

V roku 1914 sa Hlinka púte na Velehrad tiež nezúčastnil. Prijal však pozvanie na I. krajský katolícky zjazd v Prostějove, ktorý usporiadala Matice cyrilometodějská. Podujatie sa pôvodne malo konať 5. júla 1914, no pre hektické politické udalosti – atentát na následníka trónu Františka Ferdinanda d'Este bolo presunuté na nedeľu 12. júla. Hlinka tu však vystúpil s prednáškou, ktorá sa týkala politickej témy pravého a nepravého pokroku. Nehovoril o cyrilo-metodskej tradícii.⁴⁹ Hlinkove púte na Velehrad od roku 1899 možno považovať za jeho osobný výraz cyrilo-metodskej úcty a verejné prihlásenie k cyrilo-metodskej tradícii. Hlinka prostredníctvom Velehradu spoznal českú intelektuálnu a politickú katolícku elitu, ale aj viaceré osobnosti z iných slovenských národov. Získal podporu a sympatie pre slovenskú otázku v Uhorsku.

Vznikom Československej republiky v roku 1918 sa radikálne zmenili spoločenské, politické a hospodárske pomery. Na Slovensku už bolo možné slobodne sa hlásiť k cyrilo-metodskej tradícii. Túto tradíciu však politické elity z tábora ľavicových a liberálnych strán buď považovali za imanentne katolícku a preto sa k nej stavali ľahostajne, prípadne ju odmietali. Na druhej strane sa aj u samotných katolíkov táto tradícia interpretovala dvojznačne ako tradícia slúžiaca zdôvodneniu teórie o jednotnom československom národe, alebo ako podporná tradícia pre zdôvodnenie svojbýtnosti slovenského národa. Cyrilo-metodská tradícia sa v reálnom politickom zápase konkurenčných politických strán ocitla aj v protiklade s husitskou tradíciou, ktorá preferovala českého stredovekého náboženského reformátora Jana Husa. Pre katolíkov bol Jan Hus ako kacír neprijateľný a v politickom zápase sa stával dôležitým inštrumentom, využívaným proti nim. Tento spor tradícií nevznikol po roku 1918, ale v českej politike bol prítomný od konca 19. storočia ako vnútročeský spor. Vznikom ČSR však nadobudol aj rozmer česko-slovenský. Zavádzanie spomienky na J. Husa na Slovensku u slovenských katolíkov vyvolávalo pocit cudzieho importu a ohrozenia viery. A. Hlinka ešte v decembri 1918 obnovil Slovenskú ľudovú stranu, ktorá mala obhajovať práva katolíckej cirkvi, Slovenska a vôbec tradičné hodnoty vo verejnom živote. Hlinka dal výraz svojej cyrilo-metodskej úcte tým, že ďalej putoval na moravský Velehrad. Dňa 29. a 30. júla 1919 sa zúčastnil tak ako pred prvou svetovou vojnou zjazdu bohoslovcov a akademikov. Zástup pútnikov kráčal za hlaholu zvonov od kaplnky Cyrilka do velehradského pútnického chrámu. Na zjazdovom rokovaní bol A. Hlinka navrhnutý a zvolený za člena čestného predsedníctva. Hlinka vystúpil s prejavom 30. júla. Venoval sa otázke postavenia bohoslovcov vzhľadom na náboženské a politické pomery. V prejave kritizoval pôsobenie niektorých českých učiteľov na Slovensku, ktoré vedie k odkresťančeniu spoločnosti. Poukazoval na nebezpečenstvo odluky cirkvi od štátu, pretože ľud bude musieť financovať „školu i kostol“.⁵⁰

Hlinka sa však už v roku 1919 vystihol potrebu a potenciál organizovať cyrilo-metodské slávnosti na priamo Slovensku, kde to pred rokom 1918 nebolo možné. Okrem toho chcel aktívnou organizáciou cyrilo-metodských osláv paralyzovať šírenie kultu J. Husa na Slovensku. Dňa 5. júla 1919 sa z iniciatívy A. Hlinku konali v Ružomberku prvé celoslovenské cyrilo-metodské slávnosti. Zúčastnilo sa ich 12 až 15.000 ľudí z rôznych regiónov Slovenska. Hlinka mal kázeň a po nej spolu s inými kňazmi slúžil poľnú sv. omšu na námestí pri soche Panny Márie. Poobede viedol procesiu pútnikov na ružomerskú kalváriu, kde Štefan Demeter kázal o sv. Cyrilo-

⁴⁸ Hudec, P.: Slováci na Velehradě 1863–1938, c. d., s. 8.

⁴⁹ Slovenské ľudové noviny, 24. 7. 1914, r. 5, č. 30, s. 3-4.

⁵⁰ Našinec, I. 8. 1919, r. 55, č. 174, s. 1.

vi a Metodovi.⁵¹ Hlinka v osobitnom článku v týždenníku *Slovák* zhrnul historický a aktuálny význam cyrilo-metodskej tradície a úcty, pričom ju konfrontoval s J. Husom. Poukazoval na politickú účelovosť šírenia kultu J. Husa: „*Ba viac tvrdím, že od Husa jeho oslavovatelia d'alej stoja, ako tí, proti ktorým ho za barana stavajú. Neoslavujú v Husovi ani národovca, ani muža výrečného, ani Čecha, – ale kacíra. A keby ho cirkev dnes rehabilitovala, neobzreli by sa oň... Vy v Husovi ctíte len nenávisť voči cirkvi a Rímu... Ľud slovenský neznal posiaľ Husa, preto d'aleko lepšie by ste boli vykonali, keby ste ho na pokoji boli nechali.*“⁵² V ďalšom článku Hlinka odmietal Husa ako kacíra a staval ho do protikladu so sv. Cyrilom a Metodom: „*Nám Slovákom bol Hus cudzím v minulosti a ostane nám cudzím na večnosť. My máme našich apoštolov Cyrilla a Methoda. Týmto zapalujeme ohne vďaka a úcty.*“⁵³

Z podnetu A. Hlinku sa v roku 1920 konali ústredné slovenské cyrilo-metodské slávnosti opäť v Ružomberku, a to 10. a 11. júla. Velehradské slávnosti sa konali 4. a 5. júla 1920. Zúčastnil sa ich A. Hlinka a početní pútnici zo Slovenska.⁵⁴ Prítomných bolo asi 5000 pútnikov zo Slovenska. A. Hlinka sa zúčastnil valného zhromaždenia Apoštolátu sv. Cyrila a Metoda 5. júla, kde bol na návrh A. C. Stojana zvolený do predsedníctva. Hlinka kázal po skončení zasadnutia na nádvorí pred chrámom.⁵⁵ Velehradské slávnosti mali ukázať silu cyrilo-metodskej tradície a úcty, ktorá spája náboženskú rôznorodosť Slovanov v celej ČSR. Význegli aj ako vyjadrenie vernosti katolíckej cirkvi v čase, keď došlo v Čechách k odtrhnutiu časti kňazstva a veriacich od rímskokatolíckej cirkvi a k vytvoreniu novej Cirkvi československej, ktorá sa tiež hlásila k cyrilo-metodskej tradícii. Na ružomberských cyrilo-metodských slávnostiach 10. júla 1920 kázal a slúžil sv. omšu A. Hlinka. Nasledovali prednášky v Katolíckom kruhu. Na druhý deň 11. júla 1920 ráno kázal Ján Ferenčík, svätú omšu slúžil A. Hlinka. Nasledovala kázeň riaditeľa biskupskej kancelárie spíšskej diecézy Jána Vojtaššáka a pontifikálna sv. omša olomouckého kanonika, grófa Zigmunda Václava Halka-Ledóchowského, ktorý doviedol do Ružomberka skupinu pútnikov z Moravy.⁵⁶ Je zaujímavé, že v rokoch 1921 až 1926 sa ústredné cyrilo-metodské slávnosti na Slovensku nekonali a od roku 1927 sa každoročne konali na Devíne. Slovenské púte si však v hojnom počte odchádzali uctiť sv. Cyrila a Metoda na moravský Velehrad. Púť v roku 1921 bola pamätná, pretože na Velehrad putovali dva z troch prvých slovenských katolíckych biskupov, vysvätených v Československu: Karol Kmeťko a Ján Vojtaššák. Na Velehrad spolu s nimi putoval aj A. Hlinka. 4. júl bol slovenským dňom počas velehradskej púte. Počet prítomných Slovákov sa odhadol na 5000. Biskupa Kmeťka slávnostne privítali pri vchode do velehradského pútnického chrámu. Nasledovala jeho pontifikálna svätá omša a po nej ľudové zhromaždenie v záhrade U Heroldů, kde vystúpil A. Hlinka. Vo svojom prejave zdôraznil, že tí Česi, ktorí prídu na Slovensko v mene kríža a práce pre ľud, budú vítaní s otvoreným náručím. „*Na Slovensku nebude souzen Řím, ale ti, kdo tam zanášejí náboženské štvance.*“⁵⁷ V júli rokov 1922 a 1923 Hlinka na Velehrad s najväčšou pravdepodobnosťou nepracoval. Dôvod mohol byť ten, že velehradské slávnosti mali v týchto rokoch vyslovene pútnický ráz bez reprezentatívnych slávností a akcií rôznych katolíckych spolkov.⁵⁸ Ďalším dôvodom mohol byť rozchod Slovenskej ľudovej strany s Čs. stranou lidovou v roku 1921. Práve lídaci na Velehrade organizovali rôzne

⁵¹ Grebáč Orlov, I.: Dojmy z predvečera. In: *Slovák*, 20. 7. 1919, r. 1, , č. 27, s. 3.

⁵² Hlinka, A.: Hus a či sv. Cyrill? In: *Slovák*, 20. 7. 1919, r. 1, č. 27, s. 1.

⁵³ Hlinka, A.: Mistr Ján Hus a Slováci. In: *Kalendár Slováka 1924*. Bratislava: Slovenská grafia, 1923, s. 36.

⁵⁴ Čech, 9. 7. 1920, r. 45, č. 187, s. 2.

⁵⁵ Čech, 9. 7. 1920, r. 45, č. 187, s. 2.

⁵⁶ *Slovák*, 13. 7. 1920, r. 2, č. 142, s. 3.

⁵⁷ Našinec, 7. 7. 1921, r. 57, č. 152, s. 1.

⁵⁸ Našinec, 7. 7. 1922, r. 58, č. 151, s. 1; Našinec, 8. 7. 1923, r. 59, č. 153, s. 2.

aktivity svojej strany a jej pridružených organizácií. Hlinka však predsa ešte v roku 1923 prišiel na Velehrad. Dôvodom bol pohreb jeho priateľa, olomouckého arcibiskupa A. C. Stojana, ktorý sa zaslúžil o vybudovanie Velehradu na moderné pútnické miesto, na ústredné miesto cyrilo-metodská úcty rôznych slovanských národov aby v dialógu riešili rôzne náboženské, kultúrne a národnostné problémy. Hlinkova reč, ktorá odznela na malej akadémii po vložení rakvy so Stojanovými ostatkami do Kráľovskej kaplnky velehradského chrámu, prekvapila a zároveň povzbudila prítomných: „*Máte dle zkazek historických na Velehradě hrob sv. Metoděje, ale nevíte, kde hrob tento je, nemůžete jej nalézt. Teď však budete mít hrob Cyrilův, hrob Cyrila Stojana, o němž budete vědět, kde je. Nebudete jej musiti hledati teprve. A hrob tento nechť vás přivádí na posvátný Velehrad, jako vás sem vodil Stojan živý.*“⁵⁹ Hlinka sa vo svojom prejave ďalej zaoberal Stojanovým úsilím o zjednotenie Slovanov vo viere. Časopis *Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda* hodnotil Hlinkov prejav ako „*jeden z nejkrásnějších svých proslovů plných víry a lásky k víře cyrilo-metodějské.*“⁶⁰

V roku 1924 Hlinka opäť prejavil svoje sympatie k cyrilo-metodskej tradícii, keď sa zúčastnil v poradí štvrtého unionistického kongresu na Velehrade. Kongres sa začal 31. júla 1924 pod predsedníctvom olomouckého arcibiskupa Leopolda Prečana. Hlinka pricestoval na Velehrad 1. augusta. Na Velehrad putovali všetci slovenskí katolícki biskupi (K. Kmeťko, M. Blaha, J. Vojašák, A. Fischer Colbrie). Celkovo sa na kongrese zúčastnilo 20 biskupov (10 z ČSR, 6 z Kráľovstva Srbov, Chorvátov a Slovincov a 4 z Poľska).⁶¹ A. Hlinka v roku 1924 s veľkou pravdepodobnosťou poslednýkrát navštívil Velehrad. Príčinou jeho neochoty ísť na Velehrad bolo založenie Čs. strany lidovej na Slovensku, ktorá sa stala nepríjemnou konkurenciou Slovenskej ľudovej strany od parlamentných volieb roku 1925. K tejto príčine môžeme pridať zahltenosť Hlinku pastoračnými a politickými povinnosťami, ale aj zhoršujúci sa zdravotný stav. V tejto súvislosti je signifikantné, že Hlinka ani raz od roku 1927 do svojej smrti v roku 1938 nenavštívil celoslovenské cyrilo-metodské slávnosti na Devíne. Nevyužil teda ani slovenský priestor, ktorý sa mu ponúkal. Pritom tu nemožno tu konštatovať jeho ľahostajnosť k cyrilo-metodskej tradícii, ktorej ostal verný po celý život. V roku 1937 mu v denníku *Slovák* vyšiel dlhý článok, v ktorom zhodnotil význam Velehradu ako ústredného miesta cyrilo-metodskej úcty pre Slovákov a podrobne opísal historické pôsobenie sv. Cyrila a Metoda. Ich význam aktualizoval na súčasnosť: „*Nebezpečenstva je mnoho. Oheň a horlivosť niektorých kňazov klesá, tvoria sa sekty a bludy.*“⁶²

Nepochybným prejavom cyrilo-metodskej úcty A. Hlinku bol obrad posviacky základného kameňa kaplnky sv. Cyrila a Metoda v kúpeľoch Ľubochňa, ktorý sa uskutočnil 26. júla 1936. Hlinka pri tejto príležitosti predniesol kázeň, ktorú venoval dôležitosti cyrilo-metodskej tradície: „*Zdôraznil dôležitosť myšlienky, ktorej je kaplnka venovaná. Slovenský národ bol po 1000 rokov verný tradícii cyrilometodejskej a zachová si ju naveky.*“⁶³ Po Hlinkovej kázni sa konal obrad posviacky a poklepanie základného kameňa. Nasledovala slávnostná poľná svätá omša. Dňa 29. júna 1938 Hlinka benedikoval (požehnal) dokončenú kaplnku bez väčšej publicity.⁶⁴ Hlinka mal na ružomerskej fare vo svojej spálni zavesený veľký obraz znázorňujúci svätých bratov Cyrila a Metoda. Keď 16. augusta 1938 zomieral, jedna z jeho posledných myšlienok patrila týmto

⁵⁹ Našinec, 5. 10. 1923, r. 59, č. 227, s. 1.

⁶⁰ Hrachovský, F.: Za apoštolom Slovanů arcibiskupem dr. Ant. C. Stojanem. In: *Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda* pod ochranou bl. Panny Marie, 1923, r. 14, č. 12, s. 179.

⁶¹ Čech, 2. 8. 1924, r. 49, č. 212, s. 1.

⁶² Hlinka, A.: Svätý Cyril a Metod, naši apoštolovia. In: *Slovák*, 1. 7. 1937, r. 19, č. 149, s. 1.

⁶³ *Slovák*, 30. 7. 1936, r. 18, č. 172, s. 4.

⁶⁴ Kostol sv. Cyrila a Metoda. Dostupné na internete: https://www.lubochna.sk/farnosť.html#m_208804.

svätcom. Podľa autentického svedectva z posledných síl ukazoval práve na tento obraz.⁶⁵

Cyriło-metodská tradícia a úcta patrí k základným charakteristikám Hlinkovej osobnosti. Pramenila z jeho kňazstva a slovenského národného povedomia. Prihlásením sa k nim manifestoval svoju náboženskú a zároveň aj národnú – slovenskú a slovanskú príslušnosť. Považoval ich za základ slovenskej kultúry a identity. Hlinka využíval cyriło-metodskú tematiku vo svojich príhovoroch, kázňach a článkoch. Vonkajším výrazom prihlásenia sa k cyriło-metodskej úcte a tradícii boli jeho púte na Velehrad, ktoré podnikal od roku 1899 s prestávkami až do roku 1924. Hlinka sa usiloval šíriť cyriło-metodskú úctu na Slovensku a ako prvý realizoval po vzniku ČSR samostatné celoslovenské cyriło-metodské slávnosti.

The Cyril and Methodius Tradition and Andrej Hlinka

Róbert Letz

Andrej Hlinka (27 September 1864 in Černová – 16 August 1938 in Ružomberok) is one of the significant personalities of the modern Slovak history, linking the 19th and 20th centuries. Hlinka's relationship to the Cyril and Methodius tradition is one of the relatively little explored themes of his life and work. Hlinka grew up in the 1860s to 1880s, at the time of the revived Cyril and Methodius tradition, which was marked by the celebration of the millennial commemoration of the arrival of Constantine-Cyril and Methodius to Great Moravia, continued with the celebration of the millennial anniversary of the death of Constantine-Cyril with the celebration of the millennial anniversary of the death of St. Methodius. At that time, the question of the Cyril and Methodius tradition was already an important cultural and national identification mark of the Slavs, especially in Central Europe. Hlinka, after his priestly ordination as a parish priest in the village of Liptovské Sliače, became more engaged to the Cyril and Methodius tradition and cult. In 1899 he made his first pilgrimage to Velehrad. This Moravian pilgrimage site was the centre of the cult of Sts. Cyril and Methodius. Here Hlinka got to know personalities of the Czech Catholicism as well as the personalities from various Slavic nations. Hlinka propagated the Cyril and Methodius cult despite threats from the Hungarian Church hierarchy. He used Cyril and Methodius themes in his sermons, articles and speeches. After the establishment of the Czechoslovak Republic, he continued to travel to Velehrad, but he was the first to organize the central Cyril and Methodius festivities in Slovakia in 1919. In his political struggle as chairman of the Catholic-oriented Slovak People's Party, he put the cult of Sts. Cyril and Methodius against the officially promoted cult of the Czech religious reformer Jan Hus.

⁶⁵ Hybský, O.: Benedicat vos. In: Slováč, 20. 8. 1938, r. 20, č. 188, s. 6.